

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 1 października 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Dyrektywa 93/13/EWG — Nieuczciwe warunki w umowach zawieranych między przedsiębiorcą a konsumentem — Umowa pożyczki hipotecznej — Artykuł 7 ust. 1 — Zaprzestanie stosowania nieuczciwych warunków umownych — Stosowne i skuteczne środki — Uznanie długu — Akt notarialny — Nadanie klauzuli wykonalności przez notariusza — Tytuł wykonawczy — Obowiązki notariusza — Badanie z urzędu nieuczciwych warunków umownych — Kontrola sądowa — Zasady równoważności i skuteczności

W sprawie C-32/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Fővárosi Törvényszék (sąd w Budapeszcie, Węgry) postanowieniem z dnia 13 grudnia 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 23 stycznia 2014 r., w postępowaniu:

ERSTE Bank Hungary Zrt.

przeciwko

Attila Sugár,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Ó Caoimh, C. Toader (sprawozdawca), E. Jarašiūnas, i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Cruz Villalón,

sekretarz: L. Carrasco Marco, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 5 lutego 2015 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu ERSTE Bank Hungary Zrt. przez L. Wallachera, ügyvéd,
- w imieniu rządu węgierskiego przez M.Z. Fehéra oraz G. Szimę, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega oraz D. Kuon, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: węgierski.

— w imieniu Komisji Europejskiej przez K. Talabér-Ritz oraz M. van Beeka, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 czerwca 2015 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania toczącego się pomiędzy ERSTE Bank Hungary Zrt. (zwanego dalej „ERSTE Bank”) a A. Sugárem w przedmiocie żądania A. Sugára o uchylenie klauzuli wykonalności uznania długu podpisanego przez A. Sugára w formie aktu notarialnego w oparciu o zawarte przez strony umowę pożyczki i umowę hipoteki.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem”.

- 4 Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy brzmi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

- 5 Artykuł 7 ust. 1 i 2 dyrektywy przewiduje:

„1. Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami.

2. Środki określone w ust. 1 obejmują postanowienia, według których osoby i organizacje mające uzasadniony interes na mocy prawa krajowego, związany z ochroną konsumentów, będą mogły wszcząć postępowanie zgodnie z właściwym prawem krajowym przed sądami lub przed organami administracyjnymi mającymi odpowiednie kwalifikacje do decydowania, czy warunki umowy sporządzone do celów ogólnego wykorzystania są nieuczciwe; co umożliwi powyższym osobom i organizacjom podjęcie stosownych i skutecznych środków w celu zapobieżenia stałemu stosowaniu takich warunków”.

Prawo węgierskie

Kodeks cywilny

- 6 Paragraf 200 a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (ustawy nr IV z 1959 r. ustanawiającej kodeks cywilny, zwanej dalej „kodeksem cywilnym”) w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umowy rozpatrywanej w postępowaniu głównym przewiduje:

„(1) Strony mogą określić treść umowy według swego uznania. Mogą też za obopólną zgodą wyłączyć stosowanie przepisów dotyczących umów, o ile prawo tego nie zabrania.

(2) Umowy naruszające przepisy prawne lub zawarte z obejściem przepisu prawnego są nieważne, o ile przepisy te nie przewidują innych skutków prawnych. Nieważna jest również umowa, która w sposób oczywisty jest sprzeczna z dobrymi obyczajami”.

- 7 Zgodnie z § 209 ust. 1 kodeksu:

„Ogólne warunki umów lub postanowienia umów zawieranych z konsumentami, niezgodnione indywidualnie są niedozwolone, jeżeli wbrew wymogom dobrej wiary i słuszności określają wynikające z umowy prawa i obowiązki stron w sposób jednostronny i nieuzasadniony, ze szkodą dla tej strony, która nie ustanowiła tych warunków”.

- 8 Paragraf 209/A ust. 1 kodeksu cywilnego przewiduje, że strona, która poniosła szkodę w związku z umową może zakwestionować niedozwolone postanowienie umowne.
- 9 Zgodnie z § 209/A ust. 2, niedozwolone postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które stanowią część umowy konsumenckiej jako ogólne warunki umów oraz które zostały sformułowane jednostronnie i bez indywidualnego uzgodnienia są nieważne. Na nieważność można powołać się jedynie na korzyść konsumenta.

Kodeks postępowania cywilnego

- 10 Zgodnie z § 163 a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (ustawy nr III z 1952 r. ustanawiającej kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej „kodeksem postępowania cywilnego”), sąd może ustalić okoliczności faktyczne, które uznaje za fakty powszechnie znane. To samo dotyczy faktów znanych sądowi urzędowo. Sąd może również uwzględnić fakty, nawet jeśli nie zostały podniesione przez strony, jednakże jest zobowiązany, by na rozprawie zwrócić na nie stronom uwagę.
- 11 Na podstawie § 366 kodeksu postępowania cywilnego, gdyby w ramach sądowego postępowania egzekucyjnego nie było możliwe umorzenie lub ograniczenie egzekucji zgodnie z §§ 41 lub 56 a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (ustawy nr LIII z 1994 r. o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, zwanej dalej „ustawą o sądowym postępowaniu egzekucyjnym”), dłużnik, który podnosi zarzut wobec egzekucji, może wszcząć przeciwko stronie wnoszącej o przeprowadzenie egzekucji postępowanie sądowe mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji.
- 12 Paragraf 369 tego kodeksu stanowi:
- „Postępowanie mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji zarządzanej aktem notarialnym zaopatrzoną w klauzulę wykonalności lub podobnym tytułem egzekucyjnym może być wszczęte, w przypadku gdy

- a) wierzytelność podlegająca odzyskaniu powstała w sposób niezgodny z prawem,

[...]”.

- 13 Zgodnie z § 370 tego kodeksu, sąd prowadzący postępowanie mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji może zarządzić zawieszenie egzekucji w sprawie.

Ustawa o sądowym postępowaniu egzekucyjnym

- 14 Zgodnie z § 13 ust. 1 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym:

„1) Tytuł egzekucyjny może być nadany, jeśli orzeczenie podlegające wykonaniu:

- a) zawiera wierzytelność (kwotę pieniężną),
- b) jest ostateczne lub tymczasowo wykonalne oraz
- c) termin wykonania upłynął. [...]”.

- 15 Paragraf 23/C tej ustawy reguluje procedurę nadawania przez notariusza klauzuli wykonalności sporządzonemu przez niego aktowi notarialnemu. Stosownie do ust. 1 tego przepisu, notariusz sporządzający dokument, umieszcza klauzulę wykonalności na akcie notarialnym, jeśli zawiera on:

- przyjęcie zobowiązania do świadczenia i świadczenia wzajemnego lub przyjęcie jednostronnego zobowiązania;
- nazwę wierzyciela i dłużnika;
- przedmiot zobowiązania, jego wielkość (kwotę) i jego podstawę prawną
- sposób wykonania i termin.

- 16 Paragraf 23/C ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym stanowi w ust. 2 i 5:

„2) Jeśli zobowiązanie uzależnione jest od spełnienia warunku lub od upływu terminu, jego wykonalność wymaga również, aby spełnienie warunku lub upływ terminu były potwierdzone aktem notarialnym.

[...]

5) Do egzekucji można przystąpić w przypadku, gdy wierzytelność wskazana w akcie notarialnym może podlegać egzekucji sądowej i gdy upłynął termin wykonania. [...]”.

- 17 Paragraf 31/E ust. 2 tej ustawy stanowi, że postępowanie notarialne jako cywilne postępowanie nieprocesowe ma skutki analogiczne do skutków postępowania sądowego i że decyzje wydane przez notariusza mają skutki analogiczne do skutków orzeczenia sądów rejonowych.

- 18 Paragraf 56 ust. 1 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym stanowi, że postanowieniem sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji umarza lub ogranicza egzekucję, jeśli na podstawie dokumentów urzędowych ustalił, że orzeczenie podlegające wykonaniu wyłączałoby stosowanie lub zmieniałoby prawomocne orzeczenie lub gdyby prawomocne orzeczenie stwierdzało, że wierzytelność, której egzekucji się żąda, ustalona w akcie zaopatrzonym w klauzulę wykonalności, powstała w sposób niezgodny z prawem.

19 Zgodnie z § 211 ust. 2 tej ustawy, w przypadku gdy sąd umieszcza na dokumencie klauzulę wykonalności z naruszeniem prawa, klauzulę tę należy uchylić.

20 Paragraf 212 wspomnianej ustawy stanowi:

„1) Sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji może w każdej chwili na wniosek strony lub na podstawie sprawozdania komornika, lub z urzędu cofnąć nakaz egzekucyjny lub uchylić klauzulę wykonalności.

2) Postanowienie zostaje doręczone stronom, które mogą wnieść apelację”.

21 Paragraf 224/A ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym stanowi:

„W przypadku egzekucji wszczętej przez notariusza należy zastosować niniejsze przepisy, dostosowując je w następujący sposób:

a) »sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji« oznacza notariusza; »orzeczenie wydane przez sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji« oznacza decyzję wydaną przez notariusza;

[...]”.

Ustawa o notariacie

22 A közigazgatási törvény 1991. évi XLI. törvény (ustawa nr XLI z 1991 r. – prawo o notariacie, zwana dalej „ustawą – prawo o notariacie”) definiuje w § 1 pkt 1, 2 i 4 uprawnienia notariuszy w następujący sposób:

„1) Ustawa przyznaje notariuszom status funkcjonariusza publicznego, aby świadczyli stronom w sposób bezstronny usługi prawne celem uniknięcia sporów.

2) Notariusz sporządza akty notarialne dotyczące czynności prawnych i zdarzeń istotnych z prawnego punktu widzenia, strzeże dokumentów, przyjmuje na przechowanie w imieniu stron pieniądze, kosztowności i papiery wartościowe w celu wydania ich osobie uprawnionej oraz w odniesieniu do postępowań wchodzących w zakres jego kompetencji, podaje informacje, aby udzielać pomocy stronom (zapewniając im równe traktowanie) w wykonywaniu ich praw i wypełnianiu ich zobowiązań.

[...]

4) Notariusz wykonuje, w ramach przewidzianego dla niego ustawowego zakresu kompetencji, zadania związane z administrowaniem wymiarem sprawiedliwości jako należące do działań państwa w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości”.

23 Paragraf 3 ust. 1 i 2 tej ustawy stanowi:

„1) Notariusz odmawia wykonania czynności niezgodnej z jego obowiązkami, w szczególności jeśli zleca się mu działanie w celu przeprowadzenia czynności prawnej sprzecznej z prawem lub zmierzającej do obejścia prawa, lub której cel jest zakazany lub stanowi nadużycie.

2) Jeśli w trakcie postępowania notariusz wykryje kwestię budzącą wątpliwości, która nie daje podstaw do odmowy wykonania czynności, zwraca stronom na nią uwagę i wymienia ją na piśmie. Jeśli strona wnosi sprzeciw wobec tej kwestii, notariusz odmawia wykonania czynności”.

- 24 Paragraf 112 ust. 1 wspomnianej ustawy jest zredagowany w identyczny sposób jak § 23/C ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym w odniesieniu do elementów, które musi zawierać akt notarialny, aby można mu było nadać klauzulę wykonalności.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 25 W dniu 18 grudnia 2007 r. ERSTE Bank i A. Sugár zawarli w formie aktu notarialnego umowę pożyczki w wysokości 30 687 franków szwajcarskich (CHF) na zakup nieruchomości. Umowa ta jest zabezpieczona hipoteką ustanowioną na tej nieruchomości.
- 26 Na podstawie umowy pożyczki A. Sugár podpisał w dniu 19 grudnia 2007 r. uznanie określonego w akcie notarialnym długu wobec ERSTE Bank. Z akt sprawy wynika, że ten akt notarialny przyznaje ERSTE Bank, w przypadku niewywiązania się A. Sugára z zobowiązań umownych, uprawnienie do wypowiedzenia umowy pożyczki oraz do podjęcia działań w celu odzyskania długu wynikającego z tej umowy na podstawie wystawionego przez siebie świadectwa likwidacyjnego wskazującego wysokość długu.
- 27 Ponieważ A. Sugár nie wykonał swego zobowiązania do zapłaty, ERSTE Bank wypowiedział umowę pożyczki i wniósł o nadanie klauzuli wykonalności aktowi dotyczącemu uznania długu. W dniu 13 grudnia 2011 r. notariusz nadał temu aktowi klauzulę wykonalności, uznając że przesłanki ustawowe w tym zakresie zostały spełnione, skutkiem czego akt ten podlegał egzekucji a w związku z tym, uzyskał charakter analogiczny do charakteru orzeczenia sądowego.
- 28 W dniu 5 czerwca 2013 r. A. Sugár wniósł do notariusza o uchylenie klauzuli wykonalności nadanej aktowi notarialnemu dotyczącemu uznania długu w oparciu o umowę pożyczki, zawartą z ERSTE Bank, podnosząc, że umowa ta zawierała niedozwolone postanowienia umowne. Ponadto A. Sugár podważył zgodność z prawem oświadczenia o wypowiedzeniu umowy i zauważył, że klauzula wykonalności zarządzała egzekucję zobowiązań, które nie wynikały z aktu notarialnego dotyczącego uznania długu. Poinformował również, że złożył wniosek o umorzenie egzekucji i stwierdzenie nieważności.
- 29 Decyzją z dnia 13 czerwca 2013 r. notariusz oddalił wniosek o uchylenie klauzuli wykonalności z tym uzasadnieniem, że nie jest ona obarczona żadną wadą, ponieważ rozpatrywany akt notarialny obejmował uznanie długu, nazwę wierzyciela i nazwisko dłużnika, podstawę i wysokość zobowiązania, sposoby wykonania i termin w tym celu wyznaczony. Ponadto stwierdził, że akt notarialny uściślał, iż zobowiązanie zależało od wykonania warunku, jak również od daty jego wykonania. Notariusz wskazał też, że ponieważ postępowanie notarialne jest postępowaniem nieprocesowym, posiada on wyłącznie ograniczoną swobodę uznania w zakresie dowodów oraz że jego zadaniem nie jest rozstrzyganie rozbieżności między stronami, powstałych w przedmiocie zgodności z prawem wypowiedzenia umowy czy postanowień umownych, bowiem kwestie te objęte są wyłączną właściwością sądów.
- 30 Attila Sugár wniósł następnie do Fővárosi Törvényszék skargę o stwierdzenie nieważności decyzji notariusza i o uchylenie klauzuli wykonalności, nadanej jego zdaniem z naruszeniem prawa. W uzasadnieniu skargi podnosi w szczególności, że uznanie rozpatrywanego długu zawiera niedozwolone postanowienia umowne i błędne dane, że wysokość długu została w nim wskazana w walucie obcej, podczas gdy pożyczka została przyznana w forintach i została ustalona wyłącznie w oparciu o wewnętrzną bazę danych ERSTE Bank. Uważa on, że zaopatrzenie w klauzulę wykonalności stanowi nadużycie prawa, ponieważ strona wnosząca o przeprowadzenie egzekucji uzależnia jednostronne oświadczenie od okoliczności, którą można zbadać tylko w postępowaniu kontryktoryjnym.

- 31 Sąd odsyłający uściśla, że zgodnie z ustawą o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, notariusz nadaje klauzule wykonalności aktowi podlegającemu wykonaniu, który staje się w związku z tym tytułem wykonawczym. Jednakże w trakcie procedury nadania klauzuli wykonalności, notariusz ogranicza się do sprawdzenia zgodności aktu podlegającego wykonaniu z wymogami formalnymi i materialnymi, nie mogąc zbadać potencjalnie niedozwolonego charakteru postanowień umowy pożyczki leżącej u podstaw tego aktu. Wyłącznie w ramach skargi o umorzenie lub ograniczenie egzekucji konsument może podnieść zarzut niedozwolonego charakteru postanowień umownych, co zdaniem sądu odsyłającego mogłoby być sprzeczne z celami realizowanymi przez dyrektywę 93/13.
- 32 W tych okolicznościach Fővárosi Törvényszék postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy jest zgodne z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG postępowanie państwa członkowskiego, na podstawie którego, w wypadku gdy konsument uchybia zobowiązaniu uzgodnionemu na podstawie sporządzonego przez notariusza w należytej formie aktu, strona zawierająca umowę z konsumentem uzyskuje zatwierdzenie kwoty, którą wskazuje i której wypłaty domaga się poprzez nadanie tak zwanej klauzuli wykonalności, bez konieczności prowadzenia przed sądem postępowania spornego i bez dokonania oceny nieuczciwego charakteru rozpatrywanych warunków umownych?
- 2) Czy konsument w ramach wspomnianego postępowania może wnosić o uchylenie już nadanej klauzuli wykonalności, powołując się na niezbadanie nieuczciwego charakteru warunków umowy leżącej u jej podstaw, mimo że, zgodnie z wyrokiem wydanym w sprawie C-472/11, w postępowaniu sądowym sąd powinien poinformować konsumenta o nieuczciwych warunkach, które stwierdził?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 33 Poprzez swoje pytania, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwia się on krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które zezwalają notariuszowi, sporządzającemu w formie aktu notarialnego z poszanowaniem wymogów formalnych umowę pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, na opatrzenie tego aktu klauzulą wykonalności i na odmowę jej uchylenia, podczas gdy ani na jednym, ani na drugim etapie nie została przeprowadzona kontrola niedozwolonego charakteru postanowień tej umowy.
- 34 Z postanowienia odsyłającego wynika, że pytania te są związane z istnieniem, w prawie krajowym, postępowania, zgodnie z którym notariusz, na wniosek wierzyciela, może umieścić klauzulę wykonalności na akcie notarialnym zawierającym zobowiązanie dłużnika, podczas gdy nie może przeprowadzić badania ważności tego aktu, z zastrzeżeniem poszanowania ograniczonego szeregu wymogów formalnych związanych z treścią tego aktu, takich jak przewidziane w § 23/C ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Tym samym, na podstawie tego przepisu, akt powinien wskazywać zobowiązanie do świadczenia i świadczenie wzajemne, nazwisko wierzyciela i dłużnika, przedmiot zobowiązania, jego kwotę i podstawę oraz wreszcie sposób i termin wykonania.
- 35 W niniejszym wypadku w sprawie w postępowaniu głównym, tytuł egzekucyjny polega na oświadczeniu notarialnym uznania długu, podpisanym przez A. Sugára w następstwie zawarcia umowy pożyczki zabezpieczonej hipoteką między nim a ERSTE Bank.

- 36 Nadanie omawianemu aktowi klauzuli wykonalności, na podstawie informacji przedstawionych wyłącznie przez wierzyciela, pozwala faktycznie uzyskać, z pominięciem jakiegokolwiek postępowania spornego przed sądem, egzekucję umowy. Na podstawie § 31/E ust. 2 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym bowiem akt notarialny opatrzony klauzulą wykonalności wywołuje te same skutki, co orzeczenie sądu rejonowego.
- 37 Z akt sprawy wynika również, że na podstawie § 211 ust. 2 i § 224/A ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, notariusz może uchylić klauzulę wykonalności nałożoną „z naruszeniem prawa”. Jednakże, jak podkreślił to rząd węgierski w swoich uwagach, postępowanie to nie dotyczy ważności postanowień umownych, lecz wyłącznie kontroli zgodności z prawem nałożenia klauzuli wykonalności.
- 38 Wynika z tego zatem, że na podstawie prawa krajowego, kontrola ważności postanowień umownych przez notariusza nie jest możliwa ani w ramach procedury nałożenia klauzuli wykonalności, ani w ramach procedury jej uchylenia.
- 39 Aby ustalić, czy takie przepisy prawne są zgodne z wymogami dyrektywy 93/13, należy przypomnieć, że system ochrony ustanowiony na mocy tej dyrektywy opiera się na założeniu, iż konsument znajduje się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi on się na postanowienia umowne sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść (zob. w szczególności wyrok Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 Biorąc pod uwagę fakt, że konsument jest stroną słabszą, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi, iż nieuczciwe warunki umowne nie są wiążące dla konsumentów. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, którego celem jest zastąpienie ustanowionej w umowie formalnej równowagi praw i obowiązków stron równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (zob. wyrok Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 41 W tym kontekście Trybunał już wielokrotnie orzekał, że sąd krajowy zobowiązany jest do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne wchodzące w zakres stosowania dyrektywy mają nieuczciwy charakter, i do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego (zob. w szczególności, wyroki: Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46; Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 34, a także Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 24).
- 42 Trybunał orzekł również, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy, który z urzędu stwierdził niedozwolony charakter postanowień umowy jest zobowiązany, nie czekając na to, iż konsument zgłosi wniosek w tym celu, wyciągnąć wszelkie konsekwencje wynikające według prawa krajowego, z zastrzeżeniem poszanowania zasady kontradiktoryjności (zob. podobnie wyrok Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 36).
- 43 Ponadto Trybunał stwierdził, że dyrektywa 93/13 sprzeciwia się przepisom państwa członkowskiego, które nie zezwalają sądowi rozpatrującemu pozew o nakaz zapłaty ocenić z urzędu, in limine litis ani na żadnym innym etapie postępowania – nawet gdy posiada on wszelkie niezbędne w tym celu okoliczności prawne i faktyczne – niedozwolony charakter postanowienia dotyczącego odsetek za zwłokę znajdującego się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego (wyrok Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 57).
- 44 W swoim orzecznictwie Trybunał ustalił też, że przepisy prawne państwa członkowskiego nie są zgodne z dyrektywą 93/13 w sytuacji, gdy choć nie przewidują w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką możliwości podniesienia zarzutów opartych na nieuczciwym charakterze stanowiącego podstawę tytułu egzekucyjnego postanowienia umownego, nie

pozwalają również rozpatrującemu sprawę co do istoty sądowi właściwemu do dokonania oceny nieuczciwego charakteru takiego postanowienia na przyjęcie środków tymczasowych, a zwłaszcza na zawieszenie tego postępowania egzekucyjnego (zob. podobnie wyroki: *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 64; *Barclays Bank*, C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 36).

- 45 Wreszcie Trybunał orzekł, że sprzeczne z dyrektywą 93/13 są przepisy krajowe, zgodnie z którymi sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie egzekucji nie może, w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, ani badać, czy to z urzędu, czy na wniosek konsumenta, czy warunek zawarty w umowie będącej podstawą egzekwowanego długu i tytułu egzekucyjnego ma nieuczciwy charakter, ani zarządzić środków tymczasowych, w tym w szczególności wstrzymania egzekucji, kiedy ich zarządzenie jest niezbędne do zagwarantowania pełnej skuteczności ostatecznego rozstrzygnięcia sądu prowadzącemu postępowanie rozpoznawcze, który jest właściwy do zbadania nieuczciwego charakteru tego warunku (zob. postanowienie *Banco Popular Español* i *Banco de Valencia*, C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, pkt 60; a także wyrok *Sánchez Morcillo* i *Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 28).
- 46 Jeśli chodzi o uproszczoną procedurę egzekucji notarialnej rozpatrywaną w postępowaniu głównym, Komisja Europejska podnosiła, że możliwość wszczęcia przez notariusza egzekucji umowy, mimo, że nie zbadał on wcześniej w ramach procedury nałożenia klauzuli wykonalności czy w ramach procedury jej uchylenia niedozwolonego charakteru określonych postanowień, może naruszać postanowienia dyrektywy 93/13, w wykładni nadanej jej w przytoczonym wyżej orzecznictwie a w szczególności w wyrokach *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349) i *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88), przy czym ten ostatni został również wymieniony przez sąd odsyłający w swoim drugim pytaniu. Zdaniem Komisji, skoro postępowanie notarialne wywołuje skutki analogiczne do skutków postępowania sądowego, notariusz powinien w rezultacie móc również dokonywać z urzędu kontroli niedozwolonego charakteru postanowień umownych, w sytuacji, gdy dysponuje on wszelkimi niezbędnymi w tym celu okolicznościami faktycznymi i prawnymi.
- 47 Jednakże jak podkreślił rzecznik generalny, w szczególności w pkt 65–67 i 72 swojej opinii, należy stwierdzić, że wspomniane orzecznictwo wpisuje się w szczególne ramy sprawowania funkcji sądowniczej i nie może zostać, zważywszy na fundamentalne różnice między tą funkcją a funkcją notarialną, zostać przeniesione na tę ostatnią.
- 48 Ponadto należy zauważyć, że dyrektywa 93/13 nie zawiera żadnego przepisu dotyczącego roli, która może lub powinna przyspać notariuszowi w obszarze kontroli niedozwolonych postanowień umownych. Tym samym dyrektywa ta nie reguluje tego, czy należy rozciągnąć na notariusza – w okolicznościach, w których ustawodawstwo krajowe przyznaje mu kompetencje do nadania klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego i ewentualnie do późniejszego uchylenia tej klauzuli – uprawnienia do wykonywania kompetencji objętych bezpośrednio funkcją sądowniczą.
- 49 Z tego wynika, że w braku harmonizacji w prawie Unii krajowych mechanizmów egzekucji przymusowej i wyznaczonej notariuszom roli w jej ramach ustanowienie takich norm należy do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich na mocy zasady autonomii proceduralnej, jednak pod warunkiem, że nie są mniej korzystne niż normy regulujące podobne sytuacje podlegające prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz że nie uniemożliwiają w praktyce lub nie czynią nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii (zasada skuteczności) (zob. podobnie wyroki: *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 50; *Pohotovost*, C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 46; *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 50).
- 50 W odniesieniu do zasady równoważności należy stwierdzić, że Trybunał nie ma żadnej informacji mogącej wzbudzać wątpliwości co do zgodności z tą zasadą przepisów będących przedmiotem postępowania głównego.

- 51 W odniesieniu do zasady skuteczności należy przypomnieć, że Trybunał orzekał już, że każdy przypadek, w którym powstaje pytanie o to, czy krajowe przepisy proceduralne czynią niemożliwym lub zbyt utrudnionym stosowanie prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca danego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, przed poszczególnymi sądami krajowymi. W tej perspektywie należy uwzględnić, gdy jest to właściwe, zasady, które stanowią podstawę krajowego systemu sądowego, takie jak zasada ochrony prawa do obrony, zasada pewności prawa oraz zasada prawidłowego przebiegu postępowania (zob. w szczególności wyrok Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 52 Należy zatem ustalić, czy w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, rozpatrywane przepisy krajowe, analizowane w swoim kontekście z uwzględnieniem wszystkich istniejących środków zaskarżenia mogą zagwarantować istnienie stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu niedozwolonych postanowień w umowach zawieranych z konsumentami i to, by takie postanowienia nie wiązały konsumentów, jak stanowi art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13.
- 53 W tym względzie rząd węgierski podnosi zasadniczo, że uproszczone postępowanie egzekucyjne rozpatrywane w postępowaniu głównym nie wyklucza jakiejkolwiek kontroli niedozwolonych postanowień umownych czy to przez samego notariusza, czy przez sądy krajowe.
- 54 Należy bowiem stwierdzić, że biorąc pod uwagę szczególne zaufanie, jakie konsument pokłada co do zasady w notariuszu jako bezstronnym doradcy i w tym, że sporządzane przez niego akty nie są obciążone niezgodnością z prawem, istnieje nie dające się pominąć ryzyko, iż przy sporządzaniu tych aktów konsument jest mniej czujny, jeśli chodzi o obecność w nich niedozwolonych postanowień i o konsekwencje uproszczonego notarialnego postępowania przymusowej egzekucji, takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym. Ponadto, w sytuacji, gdy takie postępowanie zostało wszczęte przez przedsiębiorcę, konsument może nie posiadać, bez interwencji notariusza, wszystkich użytecznych informacji, umożliwiających mu obronę przed sądami krajowymi w ramach tego postępowania.
- 55 Co się tyczy przepisów krajowych rozpatrywanych w postępowaniu głównym, należy zauważyć, że zgodnie z § 1 ustawy – prawo o notariacie, zadaniem notariuszy jest w szczególności, udzielanie poprzez porady, w postępowaniach mieszczących się w zakresie ich obowiązków, pomocy stronom, zapewniając im jednocześnie równe traktowanie w wykonywaniu ich praw i wypełnianiu ich zobowiązań, w celu zapobiegania sporom.
- 56 Ponadto zgodnie z § 3 ust. 1 i 2 omawianej ustawy, notariusz jest zobowiązany do zbadania zgodności czynności prawnej z prawem i jej niedozwolonego charakteru oraz do poinformowania na piśmie stron w sytuacji, gdy wykryje kwestię budzącą wątpliwości.
- 57 Ze wskazówek tych wynika, że w węgierskim systemie proceduralnym, notariusz wydaje się być uprawniony do odgrywania, w szczególności na etapie sporządzania w formie aktu notarialnego umowy zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, roli prewencyjnej wobec niedozwolonego charakteru warunków tej umowy, oraz że ponadto do jego zadań należy wyraźnie zapewnienie poprzez porady równego traktowania stron we wszystkich postępowaniach mieszczących się w zakresie jego obowiązków, w tym w zakresie przymusowej egzekucji.
- 58 Z powyższego wynika, że przepisy ogólne ustawy – prawo o notariacie mogą co do zasady przyczynić się do spełnienia wymogów zawartych w art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, z zastrzeżeniem przeprowadzenia przez sąd odsyłający odpowiedniej kontroli.
- 59 Należy zauważyć, że jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 84 swojej opinii, stosowne i skuteczne środki mające na celu zaprzestanie stosowania niedozwolonych warunków w umowach zawieranych z konsumentami powinny obejmować przepisy pozwalające zagwarantować konsumentom skuteczną

ochronę sądową poprzez przyznanie im możliwości zaskarżenia spornej umowy, w tym na etapie jej egzekucji, i to w racjonalnych warunkach proceduralnych, w ten sposób, że korzystanie z ich praw nie jest obwarowane warunkami, w szczególności terminem lub kosztami, które czyniłyby praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystanie z praw gwarantowanych w dyrektywie 93/13. W ramach tych właśnie procedur sądowych orzecznictwo Trybunału, przytoczone w pkt 41–45 niniejszego wyroku, powinno znajdować swe pełne zastosowanie.

- 60 W niniejszym wypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że A. Sugár może, po pierwsze, na podstawie § 209/A ust. 1 kodeksu cywilnego, wnieść powództwo podważające ważność umowy, a po drugie, na podstawie §369 kodeksu postępowania cywilnego strony wszcząć postępowanie mającego na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji. W ramach tego ostatniego postępowania konsument może także domagać się, na podstawie §370 kodeksu postępowania cywilnego, wstrzymania egzekucji umowy rozpatrywanej w postępowaniu głównym.
- 61 Ponadto z informacji przedstawionych Trybunałowi, w szczególności przez rząd węgierski, wydaje się wynikać, że do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy niezależnie od brzmienia §§369 i 370 kodeksu postępowania cywilnego, w ramach tych procedur sądy krajowe mogą i powinny dokonywać kontroli niedozwolonego charakteru postanowień umownych w poszanowaniu § 163 tego kodeksu i zgodnie z orzecznictwem Kúria (węgierskiego sądu najwyższego) wskazać z urzędu przypadki oczywistej nieważności, które mogą zostać wykazane na podstawie posiadanych dowodów.
- 62 Tymczasem, o ile dyrektywa 93/13 w ramach sporów między przedsiębiorcą a konsumentem wymaga od niezależnego od stron umowy sądu krajowego rozstrzygającego takie spory aktywnej postawy (wyroki: *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo; a także *Pohotovost*, EU:C:2014:101, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo), to poszanowanie zasady skuteczności nie może oznaczać całkowitego zastąpienia absolutnej bierności danego konsumenta (zob. podobnie wyrok *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 56).
- 63 W rezultacie, w przeciwieństwie do tego, co twierdzi Komisja, nie można uznać, by sama w sobie okoliczność, że konsument może powołać się na ochronę gwarantowaną w przepisach ustawowych dotyczących niedozwolonych postanowień umownych tylko wtedy, gdy wytoczy postępowanie sądowe była sprzeczna z zasadą skuteczności. Gwarantowana przez dyrektywę 93/13 skuteczna ochrona sądowa opiera się bowiem na założeniu, że jedna ze stron umowy zwróciła się wcześniej do sądów krajowych.
- 64 Do sądu odsyłającego, który jako jedyny posiada bezpośrednią wiedzę na temat warunków proceduralnych skargi w swoim wewnętrznym porządku prawnym i jako jedyny jest właściwy do dokonania wykładni prawa krajowego, należy jednakże ocena tego, czy w okolicznościach rozpatrywanych w postępowaniu głównym, warunki te gwarantują konsumentowi skuteczną ochronę prawną.
- 65 Biorąc powyższe pod uwagę, na postawione pytania trzeba odpowiedzieć tak, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, iż nie sprzeciwiają się one krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które zezwalają notariuszowi sporządzającemu w formie aktu notarialnego z poszanowaniem wymogów formalnych umowę pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem na nadanie klauzuli wykonalności temu aktowi albo na odmowę jej uchylenia bez przeprowadzenia na jednym czy drugim etapie kontroli niedozwolonego charakteru postanowień tej umowy.

W przedmiocie kosztów

- ⁶⁶ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które zezwalają notariuszowi sporządzającemu w formie aktu notarialnego z poszanowaniem wymogów formalnych umowę pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem na nadanie klauzuli wykonalności temu aktowi albo na odmowę jej uchylenia bez przeprowadzenia na jednym czy drugim etapie kontroli niedozwolonego charakteru postanowień tej umowy.

Podpisy